

BACHELOROPPGAVE

Språkstimulering i teori og praksis

Å bidra til et godt språkstimulerende miljø i barnehagen

Utarbeidet av:

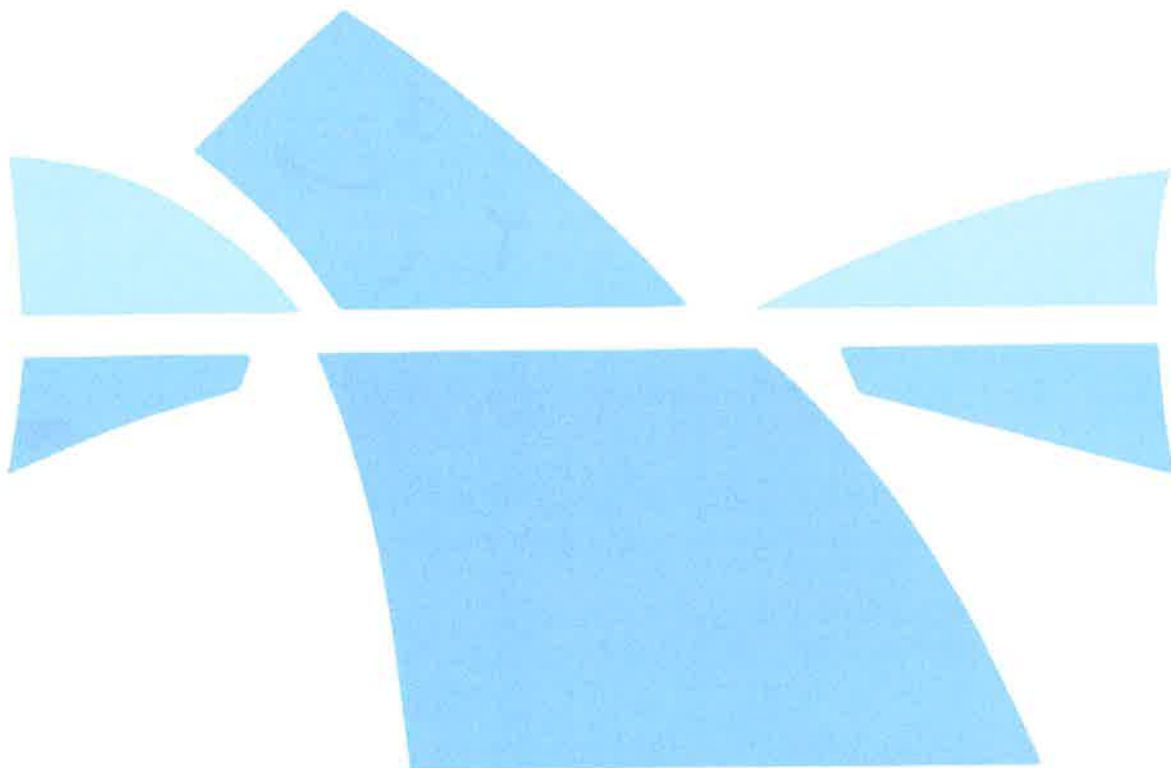
Linn Cecilie Jonsdatter

Studium:

Spesialpedagogikk 3, språk-, lese- og skrivevansker

Innlevert:

Vår 2012

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1. INNLEDNING	1
Kapittel 2. SITUASJONSBESKRIVELSE.....	2
Kapittel 3. PROBLEMSTILLING OG MÅL	2
Kapittel 4. LITTERATURGRUNNLAG	3
4.1 De ulike delsystemene i språket vårt	3
4.2 Språk i fokus - Rammeplanen	4
4.3 Språkutvikling	5
4.3.1 Tidlig start.....	5
4.3.2 Ordsamlerstadiet	6
4.4 Språkstimulering i barnehagen	7
4.4.1 Pedagogiske verktøy	7
4.4.2 Gode samtaler	8
4.4.3 Hva legger jeg i ett godt språkstimulerende miljø?	9
4.5 Språkvanser og forebygging i barnehagen	9
4.5.1 Talevanser	9
4.5.2 Språkvanser	10
4.6. Observering og kartlegging.....	11
Kapittel 5. UTVALG OG METODE FOR DATAINNSAMLINGEN.....	12
Kapittel 6. RESULTAT AV UNDERSØKELSEN OG ANALYSE	13
6.1 Resultat	13
6.1.1 Kunnskap om språk.....	13
6.1.2 De voksnes rolle.....	14
6.1.3 utfordringer i barnehagen når det kommer til språk.....	14
6.1.4 Oppsummering av resultatene.....	15
6.2 Analyse av resultatene	16
6.2.1 Kunnskap om språk.....	16
6.2.2 De voksnes rolle.....	17
6.2.3 utfordringer i barnehagen når det kommer til språk.....	17
Kapittel 7. UTVIKLINGSTILTAK	18
7.1 Tiltak.....	18

7.2 Gjennomføring av tiltak.....	18
Kapittel 8. VURDERING AV TILTAK	20
Kapittel 9. AVSLUTNING	20
Litteraturliste	22
Vedlegg I – Spørreskjema	24
Vedlegg II – Observasjonsskjema.....	26

Kapittel 1. INNLEDNING

Å lære språket er noe av det viktigste som skjer i et barns liv. Gjennom språket lærer vi å forstå verden. Gjennom språket får vi økende innsikt i oss sjøl. Gjennom språket trer vi inn i fellesskapet med andre mennesker og får del i språksamfunnets kultur. Språket gir identitet og tilhørighet. Språket er avgjørende for den intellektuelle, emosjonelle og sosiale utviklingen. (Høigård, 2006, s.15)

Men hva gjør man når barnet ikke klarer å gjøre seg forstått, eller når språket ikke kommer i det hele tatt? Hva kan vi som voksne gjøre for å hjelpe? Jeg har valgt språk og språkstimulering som mitt tema for bacheloroppgaven, da jeg gjennom mitt arbeid i barnehage har fulgt mange barn, på veien til et fullverdig språk. Det er som oftest mye moro med rim, regler, tøyseord og fortellinger. Men det hender også at veien er lang og frustrerende for enkelte. Og det er disse barna som gjør at jeg ser hvor viktig det er med tidlig innsats, og et personale som virkelig kjenner til barns språkutvikling, og hvordan man på best mulig måte, kan gi *alle* barn den språklige stimuleringen, oppmuntringen og leken de trenger for å tilegne seg et best mulig språk.

Når man ser på hva Høigård (2006) mener språket betyr for oss mennesker, er det lett å se at språkutvikling er en av de største milepælene i et barns liv. I rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, står det at "tidlig og god språkstimulering er en viktig del av barnehagens innhold". I barnehagen synger det sanger, leses det bøker, man leker med bokstaver, rim og regler, samtaler og forteller, men er det nok?

Jeg har disponert min oppgave på følgende måte:

I kapittel to skal jeg si litt om grunnlaget for mitt valg av tema og hvordan jeg ser på barnehagen som språkstimulerende arena i dag. I kapittel tre vil jeg redegjøre for problemstillingen min, samt målene jeg har satt meg i forholdt til innovasjonen jeg har tenkt å gjennomføre i lys av problemstillingen. I kapittel fire legger jeg frem den litteraturen som danner grunnlaget for oppgaven min. Jeg skal si litt om språkstimulering i barnehagen og generelt om språkvansker, og forebygging. I kapittel fem vil jeg redegjøre for mitt valg av metode av datainnsamling og i kapittel seks skal jeg legge frem hva jeg har funnet ut i forbindelse med resultatene fra datainnsamling. I kapittel syv vil jeg presentere noen tiltak jeg har satt i gang i barnehagen, for å forbedre praksis, og i kapittel åtte vil jeg vurdere og

reflektere over disse tiltakene. Og til sist i kapittel ni, vil jeg reflektere over hva jeg har lært gjennom mitt arbeide med denne oppgaven, og tiltakene jeg har satt i gang underveis. Jeg vil se om jeg har fått svar på problemstillingen jeg har satt opp, og om det eventuelt dukket opp noen nye spørsmål jeg vil ha svar på underveis.

Kapittel 2. SITUASJONSBESKRIVELSE

Jeg har de siste årene som assistent i barnehage, og student innen spesialpedagogikk fått en stor interesse for språk, og betydningen av et godt språk. Jeg synes det er viktig at vi som jobber med barn er gode rollemodeller og kan være "språklige forbilder". Som nevnt i innledningen, tror jeg det fokuseres på språkstimulering og at vi er beviste på jobben vi gjør, men at det fort kan forsvinne litt i løpet av dagen, da dagene i en barnehage går fort unna.

Det er mange gjøremål og faste rutiner, i tillegg til at vi følger barnas tempo og spontane aktiviteter gjennom dagen, og ett eller annet sted mellom tannpuss, lunsj og samlingsstund, minster nok vi voksne litt av oversikten. Det er ikke alltid vi *ser* alle barna like godt gjennom hele dagen, og de som ikke snakker høyest og raskest får dermed ikke den oppmerksomheten de så sårt trenger. Og det er da vi må sette oss ned å reflektere over om det vi gjør i hverdagen egentlig er nok for å gi alle barna et velfungerende, reflektert og fargerikt språk og hva kan vi forbedre? Og det er det vil jeg prøve å få innsikt i med denne oppgaven.

Kapittel 3. PROBLEMSTILLING OG MÅL

Når jeg skulle finne en problemstilling til min oppgave ville jeg gå litt i dybden i hvordan jeg selv og mine kollegaer kan gjøre en bedre jobb i barnehagen, og sette opp en problemstilling og mål, som jeg kunne jobbe konkret mot for å gjøre en forhåpentligvis varig endring i praksis.

Problemstillingen jeg skal forsøke å svare på i denne oppgaven er som følger: ***Hvordan kan barnehagen tilrettelegge for et godt språkstimulerende miljø?***

Målet mitt er at gjennom å skrive denne oppgaven vil jeg:

- ✓ Finne gode metoder der man stimulerer språket, samtidig som man har barnas interesser i fokus og har det gøy.

- ✓ Finne metoder der man kan fokusere på språkstimulering på en enkel måte, slik at det er noe som gjennomsyrrer barnehagens opplegg hver eneste dag, gjennom hele barnehageløpet
- ✓ Å få mer og ny kunnskap om språkstimulering i barnehagen.

Kapittel 4. LITTERATURGRUNNLAG

4.1 De ulike delsystemene i språket vårt

For førskolelærere, lærere og andre som arbeider med barn, er det viktig å kunne følge med i barnas språkutvikling og ha et fagspråk som gjør det mulig å beskrive utviklingen til enhver tid. Spesielt er dette viktig i de tilfellene der utviklingen av ulike grunner ikke følger det normale tempoet. (Høigård, 2006, s.109)

Et av de elementene det kan være lurt å ha kunnskaper om, er de ulike delsystemene i språket vårt. ”De fleste definisjonene på språk understreker at språket er et symbolsystem. Språket består av ord som representerer ting, hendelser, følelser, fenomener osv. for å gi mening må ordene brukes og settes sammen etter bestemte regler”. (Bredtvet kompetansesenter, 2007, s.7) Som nevnt over er det en fordel å kunne holde øye med, - og beskrive barns språkutvikling til enhver tid. For å gjøre det, må de voksne vite hva det er snakk om. De ulike delene som språket vårt består av kalles:

- ✓ *Fonologi* – Lydsystemet
- ✓ *Morfologi* – Ordlagings og ordbøyingssystemet
- ✓ *Syntaks* – Systemet for å sette ord sammen til større helheter
- ✓ *Tekst* – Systemet for å binde setninger sammen til en tekst
- ✓ *Semantikk* – Systemet av betydninger og innhold

(Fritt fra Bredtvet kompetansesenter, 2007)

I følge Høigård (2006) er det den grammatiske beskrivelsen som gir oss den fagspråket som vi behøver når vi skal kommunisere og planlegge med andre om barns vansker. Dette for å kunne finne frem til mulige hjelpe tiltak og språkstimulerende tiltak. De grammatiske betegnelsene hjelper oss også til å kunne observere et barns språklige utvikling, og dermed også glede oss over at barnet utvikler seg og når nye mål.

4.2 Språk i fokus - Rammeplanen

Når fagområdet *kommunikasjon, språk og tekst* er plassert først av fagområdene i rammeplanen, er dette neppe tilfeldig. Hvor godt barna kan delta i det sosiale fellesskapet og i de øvrige 6 fagområdene som er kropp, bevegelse og helse, kunst, kultur og kreativitet, natur, miljø og teknikk, etikk, religion og filosofi, nærmiljø og samfunn og antall, rom og form, vil avhenge av deres språklige nivå. (Palsdottir, 2008, s.12)

Et barn som behersker de språklige ferdigheter optimalt ut i fra sitt alderstrinn, vil ha alle forutsetninger for å kunne tilegne seg kunnskap og boltre seg i det sosiale fellesskapet, der samtale, kommunikasjon og forståelse er hovedmomentene.

For oss som jobber i barnehagen er rammeplanen vårt viktigste verktøy. Der står de forpliktende rammene vi må følge i forhold til planlegging, gjennomføring og vurdering av barnehagens virksomhet.

Et uttrykk vi ofte får høre i barnehagen er at man skal la barna *bade i språk*. Vi som voksne oppfordres til å være språklig aktive og til å lytte aktivt til det barna sier. Slik skaper vi en atmosfære som lar barna bruke talespråket sitt flittig. I rammeplanen (2011) står det at barnehagen selv må sørge for at alle barna får ulike og positive erfaringer med å benytte seg av språket som kommunikasjonsmiddel, som ett redskap for tenking og for å lettere kunne gi uttrykk for egne tanker og følelser. Alle barna har krav på å få et rikt og variert språkmiljø i barnehagen, og de barna som viser tegn til språkvansker eller har forsinket språk må få tidlig og god hjelp. I 2009 publiserte kunnskapsdepartementet ulike temahefter som supplement til rammeplanen. Målet er at heftene skal formidle kunnskap og erfaringer som grunnlag for refleksjon, og at alle ansatte i barnehagen skal få litt mer kunnskap om barns språkutvikling, observasjon av språk, foreldre samarbeid, språklig mangfold og språkstimulering, samt motivere og kvalifisere hele barnehagepersonalet til å arbeide med barnas språkutvikling. ”Rammeplanen slår fast at barnehagen skal arbeide aktivt med barnas språkutvikling. Dette stiller krav til personalet, som må vite hva god språkstimulering er i forhold til det mangfoldet av barn de møter i barnehagen.” (Kunnskapsdepartementet, 2009, s.7) Det er derfor viktig at de ansatte i barnehagen, også assistentene holder seg oppdatert når det kommer til språk, både utvikling og stimulering. Dette for å få en bedre kvalitet på det pedagogiske arbeidet vi gjør, men også for å forstå hvor viktig vårt arbeid er.

Barn lærer gjennom lek og hverdagssituasjoner og i voksenstyrte aktiviteter. For språkutviklingen innebærer dette at alle barn skal oppleve kvalitet i det daglige samspillet med voksne og barn. Alle barn skal oppleve at andre lytter når de har noe på hjertet. (Kunnskapsdepartementet, 2009, s.7)

Når vi jobber med barn er det viktig å huske på at vi er rollemodeller, og at vi ofte blir ”speilet”. Om vi viser barna fra første dag at alt og alle rundt oss har et navn, en betydning og et bruksområde er det stor sjans for at barna plukker dette opp raskt, og man unngår setninger som; *Kan du gi meg den?, Slutt med det!, kan jeg få sånn?* ”Samvær, samtaler og deling av rike opplevelser er den viktigste ressursen i barnehagen når det gjelder språkmiljø og språkstimulering. Personalet må vite at de selv er svært viktige språklige modeller for barna.” (Kunnskapsdepartementet, 2009, s.8) Rammeplanen er et godt verktøy, og det er mye informasjon og inspirasjon å hente. Og om man setter seg ned og leser i temaheftene som nevnt over, kan man få gode kunnskaper om hvor viktig språk er, og hvordan man kan hjelpe barna til å tilegne seg det.

4.3 Språkutvikling

”Språkutvikling dreier seg både om at barnet lærer hva det kan bruke språket til, og at det lærer selve språkssystemet. Når barn tar del i språklig samspill med andre, lærer de begge disse sidene ved språket.” (Kunnskapsdepartementet, 2009, s.13)

Når man jobber med barn og språk, er det viktig å huske på at alle barn er ulike. Noen barn mestrer talespråket i lav alder, mens hos andre lar det vente på seg. ”Barn som er omgitt av mye språk og blir snakket mye med, har gunstige betingelser for å utvikle språket. Den vanligste utviklingsgangen er at barn forstår språket før de selv bruker det” (Bredtvet kompetansesenter, 2007, s.13) Noe av det viktigste man gjør i en barnehage er å snakke med barna, høre på dem når de vil fortelle, og stille spørsmål til det de forteller. Det er noe man alltid burde ta seg tid til, for på den måten får barna god språktrening og økt fortellerglede, samtidig som man knytter gode relasjoner mellom barnet og den voksne som er der når barnet vil fortelle.

4.3.1 Tidlig start

I språkveilederen, utgitt av Bredtvet kompetansesenter, er det enkelt forklart hvordan barn tilegner seg språket og begreper fra spedbarnsalderen. Det er viktig å skrive om dette, for å synliggjøre hvor stor betydning språket har for selv små barn, og hvordan det påvirker barns

generelle språkutvikling. Litteraturen i avsnittet nedenfor er derfor hentet fra Bredtvet kompetansesenter, 2007.

Selve begrepsutviklingen starter i fire-fem måneders alder, når barnet begynner å vise interesse for omgivelsene. Man kan se at barnet fester blikket ved den som snakker, og begynner å komme med lyder som svar. I syv måneders alderen lytter barnet når de blir snakket til, og de begynner å kjenne igjen sitt eget navn. Barn får som regel sine første ord når de er mellom ti og fjorten måneder, men det er ikke lett å registrere de første ordene, fordi de vanligvis høres ut som lydkombinasjonene barnet har i bablingen, for eksempel "da-da" og "ma-ma". Når barnet viser interesse for å uttrykke seg språklig, er det viktig at de voksne gjentar de samme ordene om igjen og om igjen i de samme situasjonene. Meningen i de første ordene tilegnes gjennom enkle assosiasjoner ved at barn har direkte førstehåndserfaring med gjenstander og hendelser. I følge Bredtvet kompetansesenter (2007) er det å tilegne seg de første ordene en langsom og møysommelig prosess. Ordene som kommer først er som regel innholdsord, substantiver og verb som mamma, pappa, mat, melk, bamse. Dette fordi nettopp disse ordene er tett knyttet opp mot barnas hverdag, erfaringer og omgivelser.

4.3.2 Ordsamlerstadiet

I følge Bredtvet kompetansesenter (2007) kommer barn i 16-17 måneders-alderen til stadiet som heter "ordsamlerstadiet" eller "vokabularspurten". Da skjer en merkbar endring i utviklingen av begreper og ord. Dette stadiet kommer barna inn i etter de har lært seg de første 50 ordene. "Denne perioden kjennetegnes ved at ordene tilegnes mye raskere, og det hevdes at barn fra 1 ½ - 6-årsalderen kan plukke opp 10 nye ord daglig i gjennomsnitt." (Bredtvet kompetansesenter, 2007, s.15) I denne perioden er det viktig at vi voksne er bevisste på hvordan vi bruker språket rundt barna, slik at de får de korrekte ordene inn i språket med en gang. Å bruke ord som "pip-pipen" "brom-brom" og "nam-nam" til barna, gjør bare at barna må lære seg enda et sett med ord, når det forventes at de skal snakke rent.

"På småbarnsavdelingen sitter barn og voksne rundt bordet med brødsnivene sine. Plutselig peker toårige Lukas ivrig mot fuglebrettet utenfor vinduet: -*Se pippipen! Pippip!* Flere barn vender blikket mot fuglene. *Er det rødstrupe?* spør Ida, også To år.»

(Hentet fra temaheftet, *språk og språkmiljø i barnehagen*)

Voksne med et variert ordforråd opplever at også barn har stor kapasitet for ord. Barna i eksemplet ovenfor har begge et ord de bruker for fugl, men det kommer tydelig frem at de har ulike personer som språklig forbilde.

4.4 Språkstimulering i barnehagen

Som nevnt tidligere, slår rammeplanen fast at de ansatte i barnehagen skal arbeide aktivt med barns språkutvikling. De voksne skal legge til rette for en variert og underholdende barnehagehverdag, der språkstimulering skal være en stor del av innholdet. Hagtvet (2004) sier at hjernen er plastisk, og utviklingstempoet høyt. Høy er også barnets læringsmottakelighet og motivasjon for å lære.

I tillegg er også barnehagens hverdag fylt med langt mindre krav, en hva barna møter når de begynner på skolen, og derfor er det nok mer fritt for at barna kan få nye kunnskaper på egne vilkår, og i ett tempo de selv velger. Hagtvet (2004) kaller derfor årene i barnehagen *pedagogisk gylne år*, så om vi voksne bruker denne tiden godt, og fyller dagene med et nøye gjennomtenkt pedagogisk innhold, vil barna få en god start på sin språklige fremtid.

”De fysiske rammene for barnehagen er til en viss grad gitt, men personalet gjør mange egne valg når det gjelder innerom, uteareal og utstyr. Disse valgene påvirker leken, aktiviteten og språkbruken til barna.” (Kunnskapsdepartementet, 2009) Om barna oppfordres til lesing, rollespill, skriving og andre språkstimulerende aktiviteter, med å ha en avdeling der alt er lagt til rette for nettopp dette, har man kommet et godt stykke på vei. Og da kan man selv tenke hvor man som voksen bruker å sitte når man leser. Er det på en stol ved kjøkkenbordet, eller er det i sofaen med masse puter og pledd rundt seg? Og hva frister mest?

I temaheftet *språkmiljø og språkstimulering i barnehagen* (kunnskapsdepartementet, 2009) har de skrevet fem aktiviteter som de mener er særlig fruktbare for barns språkutvikling, og stimulering, - lek, -fortelling og høytlesning, -rim, regler, dikt og sang, - utforskning av skrift språket og – god samtale.

4.4.1 Pedagogiske verktøy

For å sørge for at barna får den språkstimuleringen de trenger i barnehagen, er pedagogiske verktøy et flott hjelpemiddel. Språksprell er et slikt hjelpemiddel som består av metodiske språkleker for barn mellom 4-6 år, og bygger på den teorien at barn skal ha det gøy, og lærer best på den måten.

Tradisjonelt får barna i barnehagen liten trening i å snakke om og å analysere språket som system. Mye tyder på at fonologisk bevissthet er en type kompetanse som er svært påvirkelig av trening. Forskning viser at de ferdighetene som trenes ved disse språklekene, er en forutsetning for å knekke lesekode senere.

(<http://www.barnehageforum.no/ShowArticle.aspx?ArticleID=344&CategoryID=20&SubCategoryID=21>)

Permen består av 4 ulike områder, oppmerksomhet for lyd, rim og regler, stavelsesdeling og forlydanalyse, der hvert av områdene har sykk ulike leker. Man kan også bruke dette opplegget som et observeringsverktøy, for å se progresjonen i hvert enkelt barns utvikling.

Ett annet pedagogisk verktøy man kan bruke i barnehagen er *Språkleker* av Jørgen Frost. Opplegget er egentlig ment på litt eldre barn, men mange av lekene kan tilpasses, slik at de også passer for førskolebarn. Frost (1995) sier at formålet med disse språklekene er å få stimulert den språklige bevisstheten hos barn i førskolefasen. Det vil si å øke deres viten om språket de snakker, og vise dem at språket har både innhold (mening) og form (detaljer). Opplegget består av blant annet lytteleker, rimleker, setninger og ord, stavelser, framlyder og fonemer. Ved å bruke slike metodiske verktøy i barnehagen får barna ett godt grunnlag til videre læring. De får også tilegnet seg kunnskaper på en lekbetont og lystbetont måte, noe som gjør det lettere å motivere barna til å holde på med språk, språklyder, rim og regler.

"Det er lekens magi at man
Ikke merker at man lærer"
(Hagtvet, Bente)

4.4.2 Gode samtaler

Hva er en god samtale? Som nevnt over er den gode samtalen nevnt som en av de fem viktigste aktivitetene for å bygge opp ett godt språk. "Gode samtaler går for seg hvor som helst, når som helst og kan være om hva som helst, og det er hverdagssamtalen, for eksempel rundt måltidet, i tilknytning til lekeaktiviteter og ved påkledning, som er den vanligste og viktigste samtalen." (Kunnskapsdepartementet, 2009, s. 26) De små samtalene man har med barna i løpet av dagen, om helt enkle hverdagslige ting, er samtaler som kan bety så uendelig mye. En god samtale når begge parter blir hørt, og begge parter viser glede, engasjement og forundring.

Lunsjstunden kan være en god arena for samtale, det er spennende og veldig underholdene å høre på alle temaene og samtalene som dras i gang rundt bordet. Det er også en gylden mulighet til å lære barna hvordan man samtaler godt med andre, å lytte, inkludere og respektere. Dette fordi de må sitte i ro ved bordet når man spiser, og dermed kan de ikke unnvike, eller løpe vekk om det er noe de er uenige om, eller noen de ikke vil snakke med.

4.4.3 Hva legger jeg i ett godt språkstimulerende miljø?

Når jeg nå har skrevet litt om hvordan et godt språkstimulerende arbeid burde være, i følge rammeplanen, kunnskapsdepartementet og andre mennesker som har skrevet om det i et teoretisk lys, tenkte jeg å si litt om hva jeg legger i begrepet *et godt språkstimulerende miljø*

Det først jeg tenker på er at alle barna i løpet av dagen blir snakket til og ført en samtale med, noe som for mange er en selvfølge, men det er ikke alltid det skjer. Når jeg tenker på et godt språkstimulerende miljø, burde bøker, rim, regler og sang være en vesentlig del av dagen, og skal praktiseres hver eneste dag. At det er materiell rundt dem som øker lysten til å lære, delta og leke. Det er også viktig at barna blir møtt med begeistring og oppmuntring når de viser interesse for bokstaver, ord, rim, lesing og skrivning.

4.5 Språkvansker og forebygging i barnehagen

”Enkelte barn får en språkutvikling som avviker fra den normale. Hos noen kan utviklingen være forsinket, hos andre kan det dreie seg om vedvarende vansker med tale og språk... Man kan regne at mellom 6 og 10 % av førskolebarna har språk- og talevansker” (Høigård, 2006, s.193) Det er derfor viktig å være i forkant med observering og kartlegging, når det oppstår en mistanke som språkvansker hos et barn.

”Tradisjonelt sett skiller en mellom *talevansker* og *språkvansker*. Talevansker er vansker knyttet til selve talen... språkvansker er vansker knyttet til innholdssiden av språket. Her dreier det seg om forståelsesproblemer og problemer med å produsere meningsfylte ytringer.” (Høigård, 2006, s.193)

4.5.1 Talevansker

Talevansker kan komme alene, eller være en tilleggsvanske hos et barn som har en annen medisinsk diagnose. Nedenfor skal jeg fortelle litt om de ulike talevanskene man kan finne hos barn.

Artikulasjonsvansker er når et barn har vansker med å uttale en språklyd riktig.

Artikulasjonsvansker er vansker på det fonetiske området av språket. I dagligtalen snakker vi gjerne om at barnet ikke "snakker rent".

Stemmevansker består i hovedsak av at stemmen er hes, anstrengt, svak og lite klangfull, nasal eller at stemmeleiet er for høyt eller lavt. Stemmevansker hos barn skyldes først og fremst til bruk av stemmen.

Stamming er brudd i taleflyten. Den karakteriseres av et ord, stavelser, lyder og munnstillinger blir gjentatt, forlenget eller blokkert. Ofte blir det også brudd i øyekontakten. Grimaser, visse gjentatte bevegelser og vansker med pusten kan også følge stammingen

Stamming og småbarnsstotring er noe de fleste barn har i korte eller lengre perioder i alderen 2-5 år. De har da problemer med rytme og flyt i talen. De gjentar ord og uttrykk, særlig i begynnelsen av en ytring. (Hentet fra Høigård, 2006.)

4.5.2 Språkvansker

Språkvansker er vansker når det kommer til innholdssiden av språket vårt. Det dreier seg også om vansker med forståelse og organisering av mening i vid forstand. Nedenfor skal jeg fortelle litt om de ulike språkvanskene man kan finne hos barn.

Semantiske vansker er først og fremst at barnet har vansker med å forstå innholdet i det som blir sagt, og at det har vansker med å danne begreper. Ordforrådet til barn med semantiske vansker blir dermed lite.

Fonologiske vansker betyr å ha vansker med å utnytte uttaleferdigheten til å danne språklig mening. De har problemer med å utnytte forskjellen mellom språklydene til å skille ord fra hverandre.

Morfologiske vansker viser seg først og fremst i vansker med å kunne (på det ubevisste plan) analysere ord i leksikalske morfemer og grammatiske morfemer. Barnet oppfatter ikke at bøyning av substantiv, verb, og adjektiv nyanserer ordets betydning.

Syntaktiske vansker viser seg ved ufullstendig eller manglende evne til å produsere setninger eller til å oppfatte setningsmening. Barnet kan ha vansker med å få tak i de forskjellige betydningene som kommer fram når ord kombineres.

Pragmatiske vansker er vansker med bruken av språket. Det kan være vansker med å tolke den sosiale konteksten og å forstå eller tilpasse seg de kulturbestemte reglene som gjelder i de aktuelle situasjonene. Vanskene kan være knyttet til det å erobre visse språkfunksjoner og språkhandlinger. (Hentet fra Høigård, 2006)

4.6. Observering og kartlegging

”Å observere hvordan barn fungerer og utvikler seg, er selve grunnforutsetningen for godt pedagogisk arbeid.”(Hagtvet, 2004, s.392) Om man som voksen skal hjelpe et barn, må man først og fremst vite hva barnet mestrer, ikke mestrer, og hvordan barnet er i ulike situasjoner. Man må vite hva barnet liker å holde på med, og hva man kan bruke som motivasjon.

”Kompetente observasjoner er en forutsetning for å identifisere barn som trenger tilpasset opplæring.. En loggbok om halsen og blyant i lommen bør være enhver førskolelærers arbeidsredskap” (Hagtvet, 2004, s.392) En observasjon kan foregå på ulike måter, både systematisk eller tilfeldig. Det kan være daglige observasjoner over lang tid, eller minuttobservering i løpet av et kortere tidspunkt. Det kan være lurt at man er flere om observeringen, for å få et så nøyaktig bilde av barnet og situasjonen som mulig.

”Kartlegging er grunnlag for blant annet å danne hypoteser, for å avdekke eventuelle språkproblemer, for å identifisere utviklingspotensialer og grunnlaget for tiltakstenkning” (Bredtvet kompetansesenter, 2007, s.37) det finnes en rekke kartleggingsverktøy man kan bruke på barn i barnehage, med mistanke som språkvansker. Det er en stor fordel om man som ansatt vet om disse, og kan utføre dem, da det er noe av det første som kommer til å bli spurt om ved en eventuell oppmelding til PPT.

SATS (Screening Av Toåringers språk), SPRÅK 4, og TRAS (Tidlig Registrering Av Språkutvikling) er ulike kartleggingsmetoder, som omhandler barns språk, og som i stor grad baseres på systematiske observasjoner. ”I kartleggingsarbeidet bør man bruke språklige tester for å finne ut hvor barnet befinner seg i utviklingen av ulike språkområder...Blant annet kan en skaffe seg informasjon om barnets evne til å forstå ord og setninger” (Bredtvet kompetansesenter, 2007, s.39) Når man skal kartlegge i forhold til en språkutredning, er det også særdeles viktig å kartlegge barnets hørsel, og evne til samspill, da språket tilegnes som regel i en sosial kontekst.

Kapittel 5. UTVALG OG METODE FOR DATAINNSAMLINGEN

Når jeg hadde fått problemstillingen min på plass, begynte jeg å planlegge hvordan jeg skulle gå frem for å hente inn data til oppgaven min. Jeg bestemte meg for at den kvalitative forskningsmetoden passet meg, og min oppgave best. ”Med kvalitativ metode menes forskningsprosedyrer som gir beskrivende data; menneskets egne skrevne eller talte ord og observerbare atferd.” (Olsson, Sörensen, 2003, s.68) Jeg skrev først ned hva jeg ville vite, før jeg begynte å vurdere hvem mitt utvalg skulle bestå av.

Siden jeg kun har observasjoner fra feltarbeid på egen arbeidsplass, bestemte jeg meg for å bruke mine kollegaer som utvalg. På grunn av liten tid, bestemte jeg meg for å gi dem ett intervju skjema, som de selv kunne fylle ut. Ved ja/nei spørsmål hadde jeg et eget felt hvor informantene kunne begrunne svaret sitt. Skjemaene var anonyme, og det eneste de måtte føre opp var om de arbeidet på avdeling for barn mellom 0-3 eller 3-6 år.

Jeg gjorde det tydelig for informantene at jeg ikke skulle vurdere måten de gjennomførte sitt arbeid på, men at jeg var ute etter deres erfaringer, synspunkter og refleksjoner rundt deres arbeid med barn og språkstimulering.

Noen av spørsmålene jeg stilte i min undersøkelse var; Hva gjør du som pedagogisk leder/ Assistent for at barna på din avdeling skal få god språkstimulering? Hvordan kan man fokusere på språkstimulering i daglige situasjoner / rutinesituasjoner? Og Har du noen tips / forslag til aktiviteter du mener hjelper barna med tilegnelsen av ett godt språk? Hvordan er din egen språkkompetanse? Er dette noe du vil lære mer om?

Når jeg utformet intervju skjemaet prøvde jeg å bruke ett så hverdagslig språk som mulig, og mye av det spørsmålene omfatter er ting jeg vet informantene tidligere har reflektert over i forbindelse med personalmøter, foreldremøter og kurs.

Jeg har også brukt observasjon for å innhente data til oppgaven min. det er foretatt strukturerte observasjoner på alle fire avdelinger i barnehagen, der jeg brukte en dag per avdeling. Jeg hadde på forhånd laget ett observasjonsskjema der jeg hadde laget egne bokser for ulike situasjoner. Blant annet de voksnes språklige rolle, tilrettelegging av materiell, hvordan møter de voksne barnas ønsker. Jeg skrev også en enkel logg under min feltpraksis, der jeg hadde språklige observasjoner som fokus.

Når jeg nå skal presentere hva jeg har fått ut av min undersøkelse, og prøve å analysere dette, vil validiteten være noe usikker. Dette kommer først og fremst av at det er mine kollegaer som

har svart på undersøkelsen. Det kan derfor hende at noen ikke har følt de kunne svare helt ærlig på spørsmålene selv om det var en anonym undersøkelse. Ofte kan man bli fristet til å pynte litt på sannheten for sette seg selv og/eller egen arbeidsinnsats og arbeidsmetode i ett bedre lys. Jeg har også et noe lavt antall informanter. Observasjonene jeg har gjort er også på egen arbeidsplass, både på avdeling 0-3 år og 3-6 år over kort tid.

Intervjuskjema som informantene selv skulle fylle ut viste seg å være effektivt og tidssparende. Da jeg først hadde tenkt å ha et vanlig intervju med informantene var det veldig få som kunne ta seg tid til dette, og jeg slet med å finne nok informanter. Men da jeg bestemte meg for heller å bruke skjema, takket alle ja til å delta. Jeg fikk inn 9 besvarelser, som representerer assistenter, pedagogiske ledere og styrer. Dette syntes jeg gav et godt innblikk i hvordan statusen på de ansattes kunnskaper om språk, hva de mener er viktig, hvordan språkstimulering er per i dag og hva man kan forbedre.

Fordelene ved å observere og foreta en spørreundersøkelse var først og fremst at det var raskt og effektivt. Og at jeg fikk konkrete svar og tilbakemeldinger. Ulempen var at det var enkelte ting jeg kunne ha hatt nytte å vite mer om, og det hadde vært interessant å fått en ordentlig diskusjon med mine informanter.

Kapittel 6. RESULTAT AV UNDERSØKELSEN OG ANALYSE

6.1 Resultat

Jeg har valgt å dele inn resultatene mine i kategoriene *kunnskap om språk, de voksnes rolle og utfordringer i barnehagen når det kommer til språk*. Resultatene av mine observasjoner legger jeg til i kategoriene og mot slutten tar jeg en enkelt oppsummering av alle resultatene.

6.1.1 Kunnskap om språk

Alle av informantene beskrev at de brukte mye tid til lesing, sang, rim og regler, og alle mente at dette var grunnleggende språkstimulerende tiltak man burde ha stort fokus på i barnehagen. Viktigheten med visualisering og merking av rom og gjenstander på barnas avdeling kom også frem i undersøkelsen. En av informantene fortalte hvordan hun hadde merket med tegninger og skrift på alle skuffer, hyller og kasser på avdelingen, slik at de største barna kunne lese hvor ting skulle plasseres, og de minste barna kunne se på bildene.

Informantene opplyste om at de hadde liten kunnskap om barns språkutvikling, og hva man kan forvente av barn i ulike aldersgrupper. De var også usikre på hva de skulle se etter når det

gjaldt forsinket språk, og hvordan man skulle bringe dette videre. Ut i fra mine observasjoner i barnehagen, har jeg sett at de voksne har ulike kunnskapsnivåer om språk. Noen av de ansatte er veldig bevisste på hvordan de snakker til barna, og hvordan og hva de snakker til de voksne rundt når det er barn til stede, mens andre ser ut til å ikke tenke så mye over hvordan de kommuniserer.

6.1.2 De voksnes rolle

De fleste hadde skrevet at man som voksen burde være bevisst på sitt eget språk, da spesielt i rutinesituasjoner som måltider, bleieskift og avkledding – påkledding. ”Man forbereder/forteller barna hva man skal gjøre, man sier hva ting heter når man kler på/av, spiser/drikker, under lek, stellesituasjon, ved henting/bringning for å skape gode, trygge relasjoner mellom barn og ansatt” – Informant

Jeg syntes det virket som informantene hadde gode kunnskaper om å være gode rollemodeller for barna, selv om informantene selv mente det var stort forbedrings potensiale. Alle hadde skrevet at vi som voksne måtte snakke klart og tydelig til barna, benevne klær, pålegg og andre ting rundt oss riktig, på en slik måte at barna skjønner hva vi mener, forså og selv lære seg ordet. En av informantene kom med ett godt eksempel; ”Bruk ord/språket rett, fugl – ikke pippip, hund – ikke vovvov. Man kan gjerne fortelle barna hva dyrene sier, men husk på å si hvilket dyr det er med rett benevnelse!” ut i fra mine observasjoner kan voksenrollen i en barnehage være vanskelig, dette fordi man hele tiden må gi av seg selv til barna som er rundt, samtidig som man skal samarbeide og kommunisere med foreldre og kollegaer. Dette gjør at man skifter kommunikasjonsform, toneleie og språkbruk gjennom hele dagen. Jeg kan også se hva mine informanter mener når de sier de er litt usikre på sin rolle som språklig forbilde, for det virker ikke som det er en felles enighet i hvordan man skal oppføre seg, eller hva man burde fokusere på.

6.1.3 utfordringer i barnehagen når det kommer til språk

Informantene gav uttrykk for at det ofte ble mindre tid til planlagte aktiviteter som har språkstimulering som fokus, i forhold til hva de ønsket. Noen av årsakene som ble nevnt var mange ”fastlåste” aktiviteter, rutinesituasjoner som ofte tok lang tid, og mangel på vikarer å sette inn når faste ansatte ikke var på jobb. Dette var også noe jeg la merke til når jeg observerte på avdelingene. Det er raskt tempo hele dagen, og det virket som det var liten tid til å følge opp barnas ønsker til for eksempel å lese bøker, leke rollespill og høre på lydbøker. Når jeg gikk inn i en observatør rolle, istedenfor å være på jobb, så jeg også plasseringen av

diverse materiell med nye øyne. Mange av bøkene hadde blitt fjernet, og de som var inne på avdelingene var dårlig plassert. På avdeling for barn mellom 0-3 år var bøkene plassert i en kasse oppå en hylle, langt utenfor barnas rekkevidde. På stor avdeling for barn mellom 3-6 år lå bøkene slengt i en hylle, og på alle avdelingene var regelen av barna måtte sitte ved samme bord som vi vanligvis spiser måltider ved, når de skulle lese i bøker. Jeg observerte derfor lite lesing og lesestunder. To av informantene hadde skrevet at de syntes barna tok lite initiativ til lesing, og samme problemstilling hadde blitt tatt opp på personalmøte. Utfordringen her ligger nok i at de voksne må se aktivitetene i barnas øyne, og finne bedre måter å løse dette på.

Alle informantene svarte at språkstimulering burde ha en svært stor rolle i barnehagens pedagogiske opplegg, men at de ønsket mer kunnskap og kursing i språk, språkaktiviteter og språkstimulering. De kunne rett og slett for lite om temaet til å virkelig se en sammenheng mellom aktiviteter de foretok seg og barnas utvikling. Mye gikk på skjønn og erfaring, fremfor kunnskap. Flere av informantene som jobbet på avdeling for barn mellom 0-3 år ønsket spesielt kursing i denne aldersgruppen, da de følte det var den eldre gruppen det ble fokusert mest på ved tidligere kurs. ”Språkforståelse og kommunikasjon så tidlig som mulig, fører til større nysgjerrighet og gjør det lettere å lære, jeg ønsker kursing om 2-åringen, spesielt å lære om når språkforståelsen faller på plass, og hva jeg kan gjøre for å hjelpe” – Informant. Ut i fra mine observasjoner kunne jeg se at en typisk hverdag består av mange oppgaver, og at det ble liten tid til å kunne drive med språklige aktiviteter utenom samlingsstund / sangstund.

6.1.4 Oppsummering av resultatene

Alle som deltok på undersøkelsen viste mange gode ideer, ønsker og forslag til ulike tiltak for å få ett bedre språkstimulerende miljø i barnehagen. De fleste hadde også nevnt ulike områder som de selv måtte jobbe mer med. I tillegg til å ønske seg mer kunnskap og kursing i språkstimulering og språkrelaterte aktiviteter tilpasset den aldersgruppen de jobbet med til vanlig, ville informantene ha mer kunnskap og flere diskusjoner rundt vår rolle som språklige forbilder for barna og betydningen av dette. ”Man kan lære mye av hverandre, de fleste sitter med mye god kunnskap, men får kanskje ikke mulighet til å dele den?” – Informant

Kort oppsummert har jeg funnet ut at de ansatte i barnehagen har god kunnskap og forståelse av språk, språkstimulering og dens betydning, men at det ønskes mer kursing, diskusjoner og generell kompetanseheving på dette området. Dette for å bedre vite hva man skal se etter, og dermed lettere oppdage om det er noen som trenger ekstra hjelp. De ansatte synes

språkstimulering i barnehagen er meget viktig, men kan noen ganger være litt usikre på sin egen rolle. De ansatte har mange gode ideer om hvordan språkstimulering kan tilrettelegges på hver enkelt avdeling. Ut i fra observasjonene har jeg sett at det er forbedringspotensial på mange områder.

6.2 Analyse av resultatene

Jeg vil i denne delen av oppgaven, analysere resultatene fra min undersøkelse, og knytte mine funn opp mot problemstillingen min, og litteraturgrunnlaget jeg har nedskrevet i kapittel 4. for å svare på min problemstilling ”*Hvordan kan barnehagen tilrettelegge for et godt språkstimulerende miljø*” jeg velger å bruke de samme kategoriene som ovenfor når jeg skal analysere resultatene. Jeg starter med å si litt om språkkunnskap, og mine informanternes kunnskaper på dette området. Videre vil jeg skrive om de voksnes rolle når det kommer til språkstimulering og avslutter med å ta opp de utfordringer barnehagen kan møte på.

6.2.1 Kunnskap om språk

For at vi som voksne skal kunne tilrettelegge for ett godt språkstimulerende miljø, er vi avhengige av god kunnskap på området. Vi må vite hva barn trenger, hvordan de lærer og hvordan utviklingen foregår. Når man ser at et barn ikke følger språkutviklingen på lik linje med de jevnaldrende barna, er det viktig å vite hva man skal se etter. ”Er språkutviklingen bare forsinket, eller dreier det seg om spesifikke vansker? Hvilket eller hvilken av delsystemene ligger vanskene på? Hva er det barnet faktisk mestrer innenfor hvert av delsystemene?” (Høigård, 2006, s.109) Om man har litt kunnskaper om språk og barns språkutvikling, kan det være mye lettere å finne svaret på spørsmål som dette. Og i arbeid med barn, vil man før eller senere måtte stille seg slike spørsmål.

Flere av informantene fra undersøkelsen min, mente de trengte nettopp slike kunnskaper. Litt har man gjennom utdanning, arbeidserfaring og kanskje fra egne barns utvikling, men likevel synes jeg det er lite fokus på dette både i den generelle pedagogiske utdanningen og lite kursing i dette fra kommunen sin side. Det ligger et stort ansvar i jobben som assistent/førskolelærer, og vi er avhengige av å vite hva vi jobber med, og mot. Rammeplanen og temaheftet om språkmiljø og språkstimulering som kunnskapsdepartementet kan være gode hjelpemidler på veien mot ny kunnskap. I rammeplanen finner man hva barna skal lære om kommunikasjon, språk og tekst satt opp som ulike mål, og man finner stikkord for hvordan personalet må jobbe for å nå disse målene. I temaheftet finner man masse nyttig teori,

metoder og aktiviteter, samt at man får forklart hvorfor nettopp dette er viktig og hva barnet får ut av det pedagogiske arbeidet.

6.2.2 De voksnes rolle

Som voksne i barnehagen må vi alltid huske på at barna ser og hører oss til en hver tid. Det er viktig at vi er bevisste på vår rolle som språklige forbilder. Vi må tilpasse måten å kommunisere på slik at barna forstår, samt at vi bruker ord og uttrykk hele tiden. Å benevne personer, leker og andre gjenstander som ”Den” og ”dette”, gjør at barna ikke får de ulike begrepene presentert jevnlig. I *temaheftet Språkmiljø og språkstimulering i barnehagen (2009)* sier kunnskapsdepartementet at ”Voksne med et variert ordforråd opplever at også barn har stor kapasitet for ord.” Måltider kan som jeg har sagt tidligere være en gylden mulighet for dette. Der kan man be hverandre, med navn, i stede for å si dere eller du, om å sende ulike sorter pålegg rundt. Om barnet peker på ett pålegg kan man som voksen svare med ”er det brunost du vil ha på brødsken din? Dette oppmuntrer barnet til å fortelle, og om barnet ikke vet hva alt heter, lærer det for om de voksne forteller det, i stede for å bare ta frem det barnet peker på. ”De voksne avgjør om måltidet skal handle mest om å sitte fint og spise opp maten eller om måltidet også blir en sosial arena med fortelling, samtale og diskusjon. ” (Kunnskapsdepartementet, 2009, s.8)

På spørreskjemaene jeg fikk inn, hadde flere informanter skrevet at de syntes vår rolle som språklige forbilder var utrolig viktig, men at de selv var litt usikre på hvordan man burde opptre på en måte som gagnet barna. Vi har alle ulike måter å kommunisere og snakke til barna på, og det kan vært greit å avklare mellom de ansatte på hver avdeling hvordan man skal fremstå. Dette for å gi alle barn samme grunnlaget, og slik at barna lærer det samme av alle voksenpersonene de omgås hver dag.

"Det du gjør sammen med Barnet
i dag, gjør det alene i morgen"
(Lev s. Vygotskij)

6.2.3 utfordringer i barnehagen når det kommer til språk

Vi møter alle ulike utfordringer i arbeid med barn, men uansett om utfordringene er små eller store, gjelder det å ikke se på det som ett problem, men noe man kan lære av og forbedre. Det som informantene mine beskrev som den største utfordringen i deres arbeid med barn og språk, var å få tid nok til det de ønsket å fokusere på. I barnehagen har man mange ulike aktiviteter og fagområder man skal igjennom i løpet av året. Rammeplanen beskriver syv ulike fagområder, der bare ett av dem er spesifisert til kommunikasjon, språk og tekst. Man

har også andre aktiviteter man gjennomfører av ren tradisjon, i tillegg til alle rutinene man skal igjennom i løpet av en dag, som måltid, do-runder, utelek, frilek, sovestunder, osv. Informantene syntes det var vanskelig å få flettet inn språk og språkstimulering i aktiviteter som egentlig skal ha et annet fokusområde.

En annen utfordring kan være å finne hvordan materiell som er mest hensiktsmessig for språkstimuleringen, og hvordan man skal plassere dette. Under mine observasjoner la jeg merke til at bøker, lydbøker, og spill var plassert enten utenfor barnas rekkevidde, eller på en slik måte at det inne var innbydende å sette i gang med disse aktivitetene. De voksne hadde en tanke bak, og det var i god tro, at materiellet ikke skulle bli ødelagt eller forsvinne. Dette ser jeg jo poenget i, men samtidig fører dette til at barna velger det bort. Å hele tiden måtte spørre en voksen om lov eller hjelp gjør at barna fort glemmer at det i det heletatt er ett alternativ.

Den siste utfordringen som kom tydelig frem under mine observasjoner og undersøkelsen min var kunnskapen om språk. Informantene opplyste at de selv syntes egen kunnskapsnivå innen språk, språkstimulering og språkrelaterte vansker var for lav. Som jeg har nevnt før var de usikre på hva de skulle se etter når de hadde mistanker om språkvansker, og hvordan de da skulle gå frem.

Kapittel 7. UTVIKLINGSTILTAK

I dette kapittelet skal jeg komme med ulike tiltak jeg mener kan forbedre nåværende praksis. Gjennom min erfaring som student, assistent og kunnskapen jeg har tilegnet meg gjennom å skrive denne oppgaven, har jeg gjort meg noen tanker for hvordan man kan gå frem for å tilrettelegge for ett godt språkstimulerende miljø.

7.1 Tiltak

De tiltakene jeg vil ta fatt på er i korte trekk:

- Vår rolle som språklige forbilder, og hvordan vi kan forbedre dette.
- Tilrettelegging på hver enkelt avdeling, for å oppfordre og invitere til leseglede, rim og regler, sang og generell språklig utvikling.
- Jeg vil også se om man kan få økt kompetansen til de ansatte når det kommer til språk.

7.2 Gjennomføring av tiltak

Det første tiltaket jeg har satt i gang er at alle de ansatte blir enige om noen "Språkregler".

Dette for at alle de voksne som arbeider eller er innom barnehagen skal ha noen konkrete å

forholde seg til. Eksempler er; Ikke snakk over hodet på barna, men gå ned på deres nivå, ha et konkret og beskrivende språk, ikke bruk bannord, ikke snakk nedlatende til noen – eller om noen. Dette kan kanskje gjøre det lettere for dem som er usikre på sin språklige rolle i barnehagen, samtidig som det er greit å ha noe å se på og reflektere over, for alle sammen glemmer seg bort en gang i mellom.

Jeg har også prøvd å få de ansatte til å se de ulike ”reglene” og tilretteleggingen de hadde på avdelingene i et annet lys. Når du som voksen skal sette deg ned å kose deg med en bok, hvor setter du deg da? Jeg vet at jeg sjeldent sitter ved kjøkkenbordet mitt, men heller i sofaen eller senga. Det skal være behagelig og rolig, og dette øker leseglede. På avdelingen jeg jobber på fikk vi satt inn en seng med masse puter, og med forheng rundt. På de andre avdelingene fikk barna sitte på madrasser i en krok av rommet. Bøkene ble flyttet ned på barnas nivå, og mengden bøker ble økt. Jeg lagde bokormer til hvert barn, slik at det ble litt mer spennende å lese bøker, for hver bok, vokste ormen seg lengre. Bokormen gjorde det også lettere for oss voksne å se hvilke barn som ble lest for. Noen barn spør sjeldent selv om å bli lest for, så da er det viktig at vi voksne tar initiativ til en lesestund. Vi begynte også å merke alle kasser, esker, gjenstander og rom, slik en av informantene hadde beskrevet at hun tidligere i høst hadde gjort, men gode resultater.

Jeg fant ut av for å sikre oss at alle barna på hver enkelt av deling fikk delta på konkrete språklige aktiviteter i løpet av dagen, var samlingsstunden ett godt tidspunkt for dette, da alle barna er samlet. Vi ansatte satte opp en plan over ulike aktiviteter vi ville prøve ut, og laget en samlingsstund hylle som besto av instrumenter, sangkort, rim og reglekort, og ulike bøker. I høst var vi så heldige at vi fikk delta på et kurs med Anne Marit Valle som er skaperen bak språksprell. Vi hentet frem kursnotatene, og satte oss inn i hvordan språksprell kunne brukes som ett språkstimulerende verktøy. Vi har også funnet frem materiell fra Jørgen Frost, som vi skal supplere med innimellom for å skape litt variasjon. Og på denne måten vet vi at alle barna på avdelingen får minst 30 minutter med ren språkstimulering hver eneste dag.

Det siste tiltaket jeg vil prøve å få satt i gang i barnehagen er å få økt kompetansen til de ansatte. Det jeg gjorde aller først var å snakke med styreeren om dette. Det vi ble enige om, var at på hvert personalmøte skulle styrer lese fra en bok som heter *Lesefrø*, som omhandler Språkstimulering gjennom leseaktiviteter i barnehagen. I boken er det mange praksisfortellinger man kan reflektere over og diskutere. Vi har hatt lignende tiltak før på sosiale kompetanse, og det gav gode resultater. Jeg tenker at på denne måten får alle de

ansatte samme kunnskap, samtidig, og man kan diskutere fritt rundt innholdet i boken og prøve å relatere det til vårt arbeid i vår barnehage.

Jeg tok også kontakt med sjefen i oppvekstetaten, for å snakke om hva kommunale kursdager til høsten kunne brukes til. Jeg nevnt da at informantene ønsket kursing i språk, språkutvikling og språkstimulering, og gjerne tilpasset de yngste barna også.

Kapittel 8. VURDERING AV TILTAK

Jeg har prøvd så godt jeg kan å gjennomføre tiltakene jeg hadde skissert på forhånd. Det jeg syntes var det vanskeligste var faktisk å få de ansatte til å se barnehagens tilrettelegging med nye øyne. Man sier at gammel vane er vond å vende, og det tror jeg stemmer, selv om de var enige med meg i at barna viste mye større interesser for bøker etter at bøkene ble tilgjengelige, og de fikk lese hvor de ville, og sette "mage" på bokormen etter hver bok. Det var også en utfordring å få alle med på å bruke språksprell og språkleker i samlingsstunden helt i starten, men etter å ha satt seg inn i det, og sett på når jeg brukte metodene, syntes flere det så greit og morsomt ut.

Språkplakaten ble møtt med positive tilbakemeldinger, og alle de ansatte var med å forme den, så nå henger den på hver avdeling, godt synlig for alle som er innom. Jeg tror også med å svare på undersøkelser, lage språkreglene og diskusjonene på personalmøter i ettertid, at de ansatte har blitt mer bevisste på sin egen rolle som språklige forbilder.

Jeg føler jeg også har gjort en innsats på å få økt den generelle kompetansen om språk, selv om jeg ikke vet om kommunen vil ta tak i dette. Jeg håper de har tatt til seg det jeg la frem av forslag, og at de også ser viktigheten i ett personell som har gode kunnskaper på det området de jobber med hver dag.

Kapittel 9. AVSLUTNING

Når jeg skulle skrive denne oppgaven prøvde jeg å se på barnehagens praksis med nye øyne, og jeg fikk meg mange overraskelser. Jeg har prøvd å se nærmere på hvordan barnehagen kan tilrettelegge for et godt språkstimulerende miljø, og fant fort ut at det var mange ting å ta tak i, og mange utfordringen knyttet til dette. Målene mine for oppgaven var i hovedsak å finne gode metoder, som stimulerer barns språk og språkutvikling på en enkel måte og mens barna har det gøy. Målet for min egen del var å få ny kunnskap om språk og språkstimulering. Jeg visste på forhånd at språk var en stor del av barnehagen, og av de pedagogiske rammene

rundt, men jeg har nå innsett at språk er så mye mer en det talte ord, og et viktig kommunikasjonsmiddel.

Jeg føler også at jeg har blitt litt bedre kjent med mine kollegaer, og deres syn på seg selv og om temaet jeg har valgt å skrive oppgave om. Språk er noe vi ikke har diskutert spesielt mye de siste årene, det er en selvfølge at man hjelper barna på veien mot et godt språk, og det blir gjennomført mange ulike aktiviteter som bygger på språkstimulering, men det er sjeldent man diskuterer teori og praksis sammen som en kollegagruppe. Jeg tror også det er sjeldent man setter opp pedagogiske opplegg, der det ligger teori og didaktiske grunner bak. Språk er en selvfølge, men burde også snakkes om, diskuteres og planlegges.

Gjennom å gjøre mine kollegaer mer bevisste på at vi faktisk, hvert eneste minutt av vår arbeidsdag er språklige forbilder for barna, tror jeg at prosessen er i gang. Jeg tror nå at jeg, og de andre i barnehagen kommer til å tenke over vår egen rolle, og hva vi som voksne kan gjøre for at barna skal ha det morsomt, samtidig som de lærer og utvikler språket sitt hver eneste dag.

Med å få de ansatte mer bevisst på sin egen rolle, tilrettelegge mer på avdelingene, samt å ta tak i det pedagogiske i barnehagen og flette inn aktiviteter som språksprell av Anne Marit Valla, språkleker av Jørgen Frost, mer sang rim og regler, i tillegg til å forsøke å gi de ansatte en mulighet til å få mer kunnskaper synes jeg selv at jeg har nådd de målene jeg hadde satt på forhånd. Og gjennom å igangsette tiltakene, og gjennom å ha nådd målene mine, føler jeg at jeg har fått svar på problemstillingen min om hvordan barnehagen kan tilrettelegge for et godt språkstimulerende miljø.

Det jeg sitter igjen med av spørsmål etter jeg har skrevet denne oppgaven, er om kommunen burde ta et større grep i kompetanseutviklingen hos de ansatte i barnehagen. Jeg kan bare snakke for min arbeidsplass, og der er det mange som ikke har tatt noen førskoleutdanning, eller annen pedagogisk utdanning, og da kan det være vanskelig å lese seg opp på egenhånd, eller vite hvor man i det hele tatt skal begynne. Så jeg håper inderlig at min henvendelse blir tatt på alvor, slik at de ansatte føler seg tryggere i sin jobb med barn på veien mot et godt språk.

Litteraturliste

Bredtvet kompetansesenter (2007). *Språkveilederen*. Stavanger: Bredtvet kompetansesenter

Frost, Jørgen og Lønnegaard (1995). *Språkleker*. København: Dansk psykologisk forlag

Hagtvet, Bente (2004). *Språkstimulering – Tale og skrift i førskolealderen*. Oslo: Cappelens Forlag AS.

Høigård, Anne. (2006). *Barns Språkutvikling – Muntlig og skriftlig*. (2.utg) Oslo: Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan – for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: kunnskapsdepartementet

Kunnskapsdepartementet. (2009). *Temahefte – Om språkmiljø og språkstimulering i barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Olsson, H og Sørensen, S. (2003). *Forskningsprosessen – Kvalitative og kvantitative perspektiver*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Palsdottir, Herdis (2008). *Språkglede i barnehagen – lek med språk, tekst og kommunikasjon*. Oslo: Kommuneforlaget AS

Valle, Anne Marit. (2006). *Språksprell - metodiske språkleker for 4–6-åring*. Hentet fra

<http://www.barnehageforum.no/ShowArticle.aspx?ArticleID=344&CategoryID=20&SubCategoryID=21>

Vedlegg I – Spørreskjema

Undersøkelse om språkstimulering i barnehagen

Dette vil være en anonym spørreundersøkelse, jeg skal ut i fra svarene ikke vurdere deres innsats, men få ett innblikk i deres meninger, refleksjoner og tanker rundt temaet språkstimulering i barnehagen.

Jeg jobber på avdeling

Små (0-3)

Stor (3-6)

Hvor stor rolle mener du språkstimulering burde ha i det daglige arbeidet vårt med barna?

Svært stor rolle

Stor rolle

En liten rolle

Ikke viktig for meg

Hvorfor mener du det?

Hva betyr språkstimulering for deg?

Hva gjør du som pedagogisk leder/ Assistent for at barna på din avdeling skal få god språkstimulering?

Hvordan kan man fokusere på språkstimulering i daglige situasjoner / rutinesituasjoner?

Er språk, språkaktiviteter og språkstimulering noe du som ansatt i barnehage vil lære mer om / ønsker kursing i? Kom gjerne med forslag!

Tenker du ofte over at du som voksen skal være et språklig forbilde for barna? I så fall, hvordan tar du hensyn til det?

Kan du som voksen se en klar progresjon i barnas språkutvikling, over en lengre periode?

Ja

Nei

Er usikker

Har du noen tips / forslag til aktiviteter du mener hjelper barna med tilegnelsen av ett godt språk?

Vedlegg II – Observasjonsskjema

Observasjonsskjema – språkstimulering i barnehagen

Dato:

Avdeling:

Tidspunkt på dagen:

<p>Hvordan opptrer de voksne som språklige forbilder? For eksempel hvordan snakker de til barna? Hvordan henvender de seg og hvordan tilpasser de toneleie, ord og uttrykk for hvert enkelt barn?</p>	
<p>Hvordan er det tilrettelagt for språklige aktiviteter på avdelingen? For eksempel hvordan er bøker plassert, hvordan er settingen rundt lesestund, materiell for rollelek</p>	

<p>Hva blir gjennomført av ulike språklige aktiviteter på avdelingen? For eksempel sang, rim, regler, lesing, rollespill, andre pedagogiske verktøy, samtale..</p>	
<p>Annet</p>	